

บทที่ 9

การปรับตัวและเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การศึกษาในบทนี้ เป็นการประเมินและสรุปผลกระทบจากการเปิดตลาด และการปรับปรุงกฎระเบียบ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมความตกลง CPTPP พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมความตกลงนี้

เนื้อหาในบทนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (9.1) สรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมความตกลง CPTPP และมาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (9.2) แนวทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมความตกลง CPTPP

9.1 สรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมความตกลง CPTPP และมาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ถึงแม้ว่าการเข้าร่วมความตกลง CPTPP ได้รับการคาดว่าจะนำมาซึ่งการขยายตัวของการค้าระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะประเทศสมาชิก CPTPP แต่การจัดทำความตกลงการค้าเสรีย่อมส่งผลกระทบในเชิงลบต่อผู้ประกอบการบางส่วนที่อาจปรับตัวไม่ทันท่วงที โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) และเกษตรกร จากการนำเอาพันธกรณีของความตกลงไปปฏิบัติตาม ดังนั้น หากประเทศไทยตัดสินใจว่าจะดำเนินการเจรจาเข้าร่วมความตกลง CPTPP ภาครัฐจะต้องมีมาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีรายละเอียดดังนี้

9.1.1 การค้าสินค้า

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

หากประเทศไทยเข้าร่วมความตกลง CPTPP จะต้องมีการเปิดเสรีทางการค้าให้แก่ภาคีในภาพรวม การเปิดเสรีทางการค้าจะทำให้ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์จากการที่ราคาสินค้าลดลง และมีสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีทางการค้าอาจส่งผลกระทบต่อสินค้าบางรายการที่มีความอ่อนไหวต่อการนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ในการระบุรายการสินค้าที่ไทยมีความอ่อนไหวต่อการนำเข้าจากสมาชิก CPTPP คณะผู้วิจัยได้พิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกอันประกอบด้วย ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของ การนำเข้าสินค้าจากสมาชิก CPTPP อัตราภาษีศุลกากรที่ไทยจัดเก็บ และส่วนแบ่งตลาดการค้าสินค้าของสมาชิก CPTPP ในตลาดโลก เปรียบเทียบกับส่วนแบ่งตลาดการค้าสินค้าของสมาชิก CPTPP ในตลาดไทย ดังที่ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในบทที่ 5

การเปิดเสรีทางการค้าที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการนำเข้าของไทยจากสมาชิก CPTPP อย่างไรก็ดี ผลกระทบสำหรับประเด็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวจะเป็นผลมาจากการลดภาษีศุลกากรให้แก่สมาชิก CPTPP บางประเทศเท่านั้น เนื่องจากปัจจุบัน ไทยมีการยกเลิกภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าที่นำเข้าจากสมาชิก CPTPP ที่เป็นประเทศคู่เจรจาภายใต้ความตกลงการค้าเสรีที่มีอยู่เดิมในระดับที่สูงมากอยู่แล้ว

สินค้าที่ไทยมีความอ่อนไหวส่วนใหญ่เป็นสินค้าจำพวกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น เครื่องในสัตว์ ผลไม้เมืองหนาว เมล็ดกาแฟ และปลาป่น นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงสินค้าอุตสาหกรรมบางรายการ เช่น เครื่องสำอาง เครื่องหนัง เสื้อขนแกะ เสื้อผ้าฝ้าย ผลิตภัณฑ์เหล็ก และอะลูมิเนียม เครื่องใช้ไฟฟ้า ส่วนประกอบยานยนต์ และเฟอร์นิเจอร์ การนำเข้าสินค้าเหล่านี้ในปริมาณที่สูงขึ้นอาจทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และเกษตรกรได้รับผลกระทบจากการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น โดยเมื่อพิจารณาสัดส่วนของจำนวนสินค้าที่คาดว่าจะนำเข้าจากสมาชิก CPTPP เพิ่มขึ้นต่อจำนวนสินค้าทั้งหมด พบว่า การเข้าร่วมความตกลง CPTPP จะส่งผลให้ไทยมีการเปิดเสรีทางการค้าในระดับที่สูงขึ้นให้แก่สมาชิก CPTPP (ออสเตรเลีย แคนาดา ชิลี ญี่ปุ่น เม็กซิโก นิวซีแลนด์ และเปรู) โดยสินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าในระดับที่ค่อนข้างสูง ได้แก่ สินค้าประเภทเครื่องจักรไฟฟ้า กาแฟและชา ปิโตรเลียม อุปกรณ์ขนส่ง และไม้และกระดาษ

เนื่องจากสมาชิก CPTPP ส่วนใหญ่มีการเปิดตลาดการค้าสินค้าระหว่างกันในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 95 ไทยอาจถูกผลักดันให้เปิดตลาดเพิ่มเติมในสินค้าบางรายการที่ยังไม่ได้เปิดตลาดภายใต้ความตกลงการค้าเสรีที่มีอยู่เดิม ซึ่งจะส่งผลให้การนำเข้าสินค้าดังกล่าวจากประเทศคู่เจรจาเพิ่มขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ ไทยอาจถูกผลักดันให้เปิดตลาดการค้าสินค้าที่ยังคงไว้ซึ่งมาตรการโควตาภาษี (Tariff Rate Quota: TRQ) เช่น ข้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง ชา เมล็ดกาแฟและผลิตภัณฑ์ มันฝรั่ง หอมหัวใหญ่ พริกไทย ลำไยแห้ง หนมดิบ และถั่วเหลือง อย่างไรก็ตาม ไทยอาจขอยกเว้นการเปิดตลาดในส่วนนี้ เช่นเดียวกับสมาชิก CPTPP บางประเทศ ได้แก่ แคนาดา ญี่ปุ่น มาเลเซีย เม็กซิโก และเวียดนาม ที่มีการคงไว้ซึ่งมาตรการ TRQ ของสินค้าบางรายการ ดังแสดงในตารางที่ 9-1

ตารางที่ 9-1 การลดภาษีสำหรับสินค้าโควตาภาษี (TRQ) ภายใต้ความตกลง CPTPP

สมาชิก CPTPP	จำนวนรายการสินค้า	ตัวอย่างรายการสินค้า
แคนาดา	98	ผลิตภัณฑ์สัตว์ (37 รายการ) ผลิตภัณฑ์นม (36 รายการ) ธัญพืชและของปรุงแต่ง (19 รายการ) ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่นๆ (3 รายการ) และอื่นๆ เช่น กาแฟและชา และเครื่องดื่ม (3 รายการ)
ญี่ปุ่น	88	ธัญพืชและของปรุงแต่ง เช่น สตาร์ชและอินูลิน (33 รายการ) ผลิตภัณฑ์นม เช่น นมและครีม (22 รายการ) กาแฟและชา เช่น ช็อกโกแลต และสิ่งสกัดจากมอลต์ (15 รายการ) น้ำตาลและขนม (15 รายการ) และพืชผัก เช่น ถั่วลิสงและถั่วบีน (3 รายการ)
มาเลเซีย	17	ไก่มีชีวิต (HS0105.11.900 และ 0105.94.190) เนื้อสุกร (HS0203.11.000 และ 0203.21.000) เนื้อไก่ (HS0207.11.000, 0207.12.000, 0207.13.000 และ 0207.14.000) นมและครีม (HS0401.10.100, 0401.10.200 และ 0401.40.110) ไข่สัตว์ปีก (HS0407.11.000, 0407.19.100, 0407.21.000, 0407.29.100, 0407.90.100 และ 0407.90.200)
เม็กซิโก	46	ผลิตภัณฑ์นม เช่น นมและครีม เนยแข็งและเคิร์ด (27 รายการ) น้ำตาล (12 รายการ) และอื่นๆ เช่น ธัญพืชปรุงแต่ง และน้ำมันปาล์ม (7 รายการ)
เวียดนาม	13	ยาสูบที่ยังไม่แปรรูปและเศษของยาสูบ (HS2401)

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจากความตกลง CPTPP

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แม้การเปิดเสรีทางการค้าจะทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการที่ราคาสินค้าลดลง และมีสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น ผู้ประกอบการบางรายอาจได้รับผลกระทบเชิงลบ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการจัดทำการแจ้งเตือนล่วงหน้า (Early Warning) เพื่อป้องกันผลกระทบจากการรุกตลาดของสินค้าจากประเทศสมาชิกภายใต้ความตกลง CPTPP ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจติดตามสถิติการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของการนำเข้าสินค้าที่ไทยมีความอ่อนไหว รวมถึงแจ้งเตือนผู้ประกอบการเมื่อมีการนำเข้าสินค้าดังกล่าวเพิ่มขึ้นและร่วมกันพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อรองรับผลกระทบดังกล่าว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนทางการเงินและให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่ผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาองค์ความรู้ หรือพัฒนาโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตรวม ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประกอบการหรือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการเจรจาเข้าร่วมความตกลง CPTPP และไม่สามารถปรับตัวกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องอยู่บนหลักการของความมีประสิทธิภาพและความโปร่งใส รวมถึงต้องคำนึงถึงการกระจายการให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ภาครัฐเคยมีการจัดทำมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าโดยการจัดตั้งกองทุน FTA (กองทุนเพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า) ขึ้น เช่น โครงการช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งจัดตั้งโดยกระทรวงพาณิชย์ และกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งจัดตั้งโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยตั้งแต่ปี 2551 ถึง 2560 กองทุน FTA ทั้งสองกองทุนได้ให้ความช่วยเหลือรวม 74 โครงการ หรือคิดเป็นวงเงิน 1,189 ล้านบาท

ทั้งนี้ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์จะสามารถยกระดับความสามารถทางการแข่งขัน รวมถึงพัฒนาสินค้าให้สามารถแข่งขันได้ในระดับตลาดที่สูงขึ้น โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านแนวโน้มตลาดและความต้องการของผู้บริโภคแก่ผู้ประกอบการ รวมถึงอาจสนับสนุนให้ผู้ประกอบการพัฒนาคุณภาพและสร้างความแตกต่างแก่สินค้าของตน นอกจากนี้ อาจมีสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อ

เสริมสร้างและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบการและแรงงาน และสามารถบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากการเจรจาเข้าร่วมความตกลง CPTPP

9.1.2 กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า¹

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ภายใต้ความตกลง CPTPP สินค้าจะผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าก็ต่อเมื่อสินค้านั้นเป็น (1) สินค้าที่ได้มาหรือผลิตทั้งหมดในดินแดนของประเทศสมาชิก (Wholly Obtained or Produced Goods) (2) สินค้าที่มีการผลิตทั้งหมดในดินแดนของประเทศสมาชิก โดยใช้วัตถุดิบที่ผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้า หรือ (3) สินค้าที่มีการผลิตทั้งหมดในดินแดนของประเทศสมาชิก โดยใช้วัตถุดิบที่ไม่ผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้า แต่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดในภาคผนวก 3-D (กฎถิ่นกำเนิดเฉพาะรายสินค้า) โดยเป็นไปตามหลักการเปลี่ยนพิกัดศุลกากร (Change in Tariff Classification: CTC) หลักการใช้สัดส่วนมูลค่าเพิ่มภายในภูมิภาค (Regional Value Content: RVC) และหลักเกณฑ์การใช้กระบวนการผลิต (Processing Operation)

นอกจากนี้ กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มภายใต้ความตกลง CPTPP มีวิธีการที่แตกต่างจากความตกลงการค้าเสรีที่ไทยเป็นสมาชิกในปัจจุบัน กล่าวคือ การผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มถูกกำหนดให้ใช้วัตถุดิบจากสมาชิกเท่านั้น ถึงจะถือได้ว่าเป็นสินค้าที่ผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าและสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ความตกลงฉบับนี้ได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นสำหรับวัตถุดิบที่อยู่ในรายการวัตถุดิบขาดแคลน (Short Supply List of Products) ซึ่งถึงแม้ว่าสินค้าสิ่งทอหรือเครื่องนุ่งห่มจะใช้วัตถุดิบจากประเทศนอกภาคี แต่มีคุณสมบัติเป็นไปตามข้อกำหนดของการใช้ขั้นสุดท้าย (End Use Requirement) สินค้าดังกล่าวจะยังได้รับถิ่นกำเนิดสินค้า

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นว่า การเข้าร่วม CPTPP อาจทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องปรับตัวหรือปรับกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ CPTPP เนื่องจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาของไทยยังแตกต่างกับกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของ CPTPP อยู่ ไม่ว่าจะเป็นกฎการใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained: WO) และวิธีการสะสมถิ่นกำเนิดสินค้า

¹ ประเด็นด้านกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าในที่นี้ ครอบคลุมพันธกรณีภายใต้ความตกลง CPTPP ในบทที่ 3 กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า และบทที่ 4 สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

(Accumulation) โดยเฉพาะการผลิตสินค้าที่มีส่วนผสมหรือชิ้นส่วนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น ยานยนต์และส่วนประกอบ เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเครื่องแต่งกาย ตัวอย่างผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เช่น ไทยส่งผ้าเป็นม้วนไปเวียดนามเพื่อตัดเป็นชิ้นส่วนของตัวเสื้อแล้วส่งไปตัดเย็บประกอบเป็นตัวเสื้อในกัมพูชา เมื่อเย็บเสร็จแล้วส่งมาให้ไทย ตกแต่ง ตัดกระดุม ทำโลโก้ บรรจุหีบห่อ หากไทยเข้าร่วมความตกลง CPTPP อาจต้องเปลี่ยนไปตัดเย็บประกอบเป็นตัวเสื้อในสิงคโปร์ เพื่อนำเอาต้นทุนทั้งหมดในการตัดเย็บเป็นชิ้นส่วนในเวียดนามและต้นทุนในการเย็บเป็นตัวเสื้อในสิงคโปร์มาสะสมรวมกับค่าดำเนินการทั้งหมดได้ตามเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าแล้ว เมื่อไทยส่งเสื้อนี้ไปขายให้ญี่ปุ่นหรือประเทศใดใน CPTPP จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ความตกลงฉบับนี้

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไทยอาจประสบปัญหาต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากกระบวนการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า นอกจากนี้ ผู้ประกอบการอาจต้องเลือกใช้สินค้าหรือวัตถุดิบจากประเทศภาคีเท่านั้นเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อบทดังกล่าว เช่น การผลิตเครื่องแต่งกายต้องใช้เส้นใย รวมถึงส่วนประกอบอื่นๆ (เช่น กระดุม) ที่ผลิตจากประเทศสมาชิก CPTP เท่านั้น จึงอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่มีการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง CPTPP อันจะทำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด ทั้งนี้ ผู้ประกอบการไทยต้องทำความเข้าใจกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าใหม่ที่แตกต่างจากความตกลงทางการค้าเสรีอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่มีการกำหนดว่าการผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะต้องใช้วัตถุดิบจากสมาชิกเท่านั้น ถึงจะถือได้ว่าเป็นสินค้าที่ผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าและสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษี อย่างไรก็ตาม มีการอนุญาตให้มีการสะสมถิ่นกำเนิดสินค้าได้ ซึ่งหากผู้ประกอบการไม่ทราบถึงกฎเกณฑ์เหล่านี้ก็จะไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดการอบรมสัมมนาแก่ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในด้านการออกใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin) โดยแจ้งให้ทราบถึงหลักฐานถิ่นกำเนิดสินค้าหรือที่มาของวัตถุดิบที่ต้องใช้ประกอบการออกใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าอย่างครบถ้วน เช่น เอกสารสั่งซื้อ ใบ Invoice หรือ Letter of Credit รวมถึงอาจมีการคำนวณ

ต้นทุนที่ผู้ประกอบการต้องใช้เพื่อขอการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าในเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพจากประเทศสมาชิก CPTPP และให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในด้านประโยชน์จากการใช้วัตถุดิบจากประเทศสมาชิก CPTPP รวมถึงดำเนินกิจกรรมจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้ประกอบการไทยและผู้ประกอบการจากประเทศสมาชิก CPTPP

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเองโดยผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้า (Self-Declaration) เนื่องจากอาจมีการใช้ระบบดังกล่าวภายใต้ความตกลง CPTPP ในขณะที่ภายใต้ความตกลงทางการค้าเสรีที่ผ่านมา ผู้ประกอบการจะใช้ระบบหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin: CO) ที่ออกโดยกรมการค้าต่างประเทศเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจให้ความช่วยเหลือผ่านการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการทั้งด้านขั้นตอนการขึ้นทะเบียน วิธีการรับรองตนเอง และประโยชน์ของการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง

9.1.3 พิธีการศุลกากร

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ในการยอมรับพันธกรณีความตกลง CPTPP ประเทศไทยจำเป็นต้องออกคำวินิจฉัยล่วงหน้า (Advanced Ruling) ที่เกี่ยวข้องกับพิกัดศุลกากร การประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินราคาศุลกากร การตัดสินว่าสินค้าได้ถิ่นกำเนิดสินค้าหรือไม่ และประเด็นสำคัญอื่นๆ ที่ภาคีอาจตกลงกัน โดยต้องมีระยะเวลาไม่เกินไปกว่า 150 วันหลังจากที่ได้รับคำร้อง และคงการบังคับใช้เป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี แต่อาจปรับเปลี่ยนหรือเพิกถอนคำวินิจฉัยล่วงหน้าได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับกฎหมายในประเทศไทย ที่กำหนดให้คงการบังคับใช้คำวินิจฉัยเป็นระยะเวลา 2 ปี ตามประกาศกรมศุลกากรเกี่ยวกับการวินิจฉัยล่วงหน้า

นอกจากนี้ ไทยต้องมีการเผยแพร่กฎหมาย กฎระเบียบ และกระบวนการด้านบริหารทั่วไป รวมถึงเชื่อมต่อระบบออนไลน์เป็นภาษาอังกฤษ และมีช่องทางติดต่อเพื่อให้มีการประสานงานที่รวดเร็วขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจากการจัดทำระบบออนไลน์และการจ้างบุคลากรเพิ่มเติม

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการตีความว่าสินค้าจัดจำแนกอยู่ใน พิกัดศุลกากรใดตามหลักเกณฑ์ของระบบฮาร์โมนีในข้ออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกรณีที่สินค้ามีความ ซับซ้อนในด้านองค์ประกอบและการใช้งาน เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน ทั้งนี้ สำหรับประเด็นด้านการจัดทำระบบออนไลน์ ปัจจุบันกรมศุลกากรได้มีจัดทำระบบ Tariff E-Service ซึ่งเปิดให้บริการในเว็บไซต์ของกรมศุลกากร การให้บริการดังกล่าวครอบคลุมบริการ จำแนกพิกัดอัตราศุลกากรล่วงหน้าทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสำนักพิกัดอัตราศุลกากรจะออกคำ วินิจฉัยภายใน 60 วัน นับจากวันที่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ภาครัฐจึงสามารถใช้ระบบดังกล่าว เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบออนไลน์ตามขอบข่ายได้ความตกลง CPTPP เพื่อลดภาระ ค่าใช้จ่ายและการจ้างบุคลากรเพิ่มเติม

9.1.4 มาตรการและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภายใน

9.1.4.1 มาตรการเยียวยาทางการค้า

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

มาตรการเยียวยาทางการค้าเป็นมาตรการที่ WTO อนุญาตให้ภาครัฐสามารถใช้เป็น เครื่องมือในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างร้ายแรงกับอุตสาหกรรมในประเทศ จาก การแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรมหรือการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งความตกลง การค้าเสรีที่มีอยู่เดิมของไทยครอบคลุมพันธกรณีเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาทางการค้าที่มีความ สอดคล้องกับความตกลงของ WTO เช่นเดียวกับ CPTPP

นอกจากนี้ ประเทศสมาชิก CPTPP อาจบังคับใช้มาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่ เพิ่มขึ้นในระยะเวลาปรับตัว (Transitional Safeguard Measures) หากการลดหรือยกเลิกภาษี ศุลกากรภายใต้ความตกลงนี้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการนำเข้าสินค้าจากภาคอื่นจนก่อให้เกิดหรือ เป็นภัยคุกคามให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่ออุตสาหกรรมในประเทศ โดยระยะเวลาการใช้ มาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้นในระยะเวลาปรับตัวต้องไม่เกิน 3 ปี รวมถึงมาตรการ ดังกล่าวต้องไม่บังคับใช้กับสินค้าเดียวกันมากกว่า 1 ครั้ง ซึ่งในบางสถานการณ์ ระยะเวลา ดังกล่าวอาจไม่เพียงพอต่อการปรับตัวของอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ ผู้ส่งออก สินค้าบางรายอาจได้รับผลกระทบจากมาตรการเยียวยาทางการค้าของสมาชิก CPTPP

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สำหรับอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรหารือเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ เช่น เสริมสร้างโครงข่ายผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง สนับสนุนการวิจัยพัฒนา เชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่อุปทาน พัฒนาฝีมือแรงงาน ตลอดจนพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบผ่านการจัดอบรมสัมมนาหรือจัดทำโครงการเสริมสร้างความรู้แก่ผู้ประกอบการ โดยมีผู้ให้คำปรึกษาและมีการติดตามผล

สำหรับผู้ส่งออกที่ได้รับผลกระทบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อาจส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าของตน หรือส่งเสริมให้ผู้ประกอบการแสวงหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพทั้งในกลุ่มประเทศสมาชิก CPTPP และนอกกลุ่มประเทศสมาชิก CPTPP เพื่อขยายตลาดและกระจายความเสี่ยง

9.1.4.2 มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ความตกลง CPTPP กำหนดให้สมาชิกทุกประเทศเป็นภาคีความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS) ของ WTO ซึ่งอนุญาตให้ภาคีใช้มาตรการ SPS โดยกำหนดระดับการคุ้มครองที่อาจสูงกว่ามาตรฐานสากลได้ แต่การใช้มาตรการดังกล่าวจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่มีกฎเกณฑ์หรือไม่มีเหตุผล มีความโปร่งใส และตั้งอยู่บนหลักการทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังสนับสนุนการใช้มาตรการ SPS รูปแบบต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เพื่อขยายการค้าและส่งเสริมการค้าให้มีความสะดวกมากขึ้น

อย่างไรก็ดี พันธกรณีความตกลง CPTPP มีรายละเอียดที่ชัดเจนกว่าที่ปรากฏอยู่ในความตกลงการค้าเสรีที่มีอยู่เดิมของไทย ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาระบบตรวจสอบการนำเข้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงทบทวนมาตรการ SPS ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายภายในประเทศ เช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ว่ามีความสอดคล้องกับมาตรฐานแนวทาง และคำแนะนำระหว่างประเทศหรือไม่ และเผยแพร่มาตรการดังกล่าวต่อสาธารณะ

นอกจากนี้ การใช้มาตรการ SPS ที่มีระดับการคุ้มครองที่อาจสูงกว่ามาตรฐานสากลอาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรบางรายการ รวมทั้งเกษตรกร

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการถ่ายโอนเทคโนโลยีในการผลิต รวมถึงจัดอบรม และเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตแก่ผู้ประกอบการ โดยวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนาความสามารถเชิงเทคนิคของบุคลากร การวิจัยและพัฒนา และการตรวจสอบประเมินความเสี่ยงทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักการและแนวปฏิบัติ ภายใต้ความตกลง CPTPP

9.1.4.3 อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ประเทศสมาชิก CPTPP สามารถใช้มาตรการที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าที่สอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าของ WTO บนพื้นฐานของความโปร่งใส แต่ต้องพยายามที่จะกำจัดอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกสามารถมีส่วนร่วมในการจัดทำกฎระเบียบทางเทคนิค มาตรฐานทางเทคนิค และกระบวนการตรวจสอบรับรองของหน่วยงานภาครัฐของประเทศสมาชิกอื่นได้ แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขการปฏิบัติที่ไม่ด้อยไปกว่าที่ปฏิบัติต่อบุคคลในประเทศของตน และต้องเผยแพร่กฎระเบียบดังกล่าวแก่สาธารณะ

ทั้งนี้ สมาชิก CPTPP บางประเทศอาจมีกฎระเบียบทางเทคนิคที่ซับซ้อน รวมถึงอาจออกกฎระเบียบทางเทคนิคเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศของตน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการไทยที่ต้องการส่งออกสินค้าไปยังประเทศดังกล่าว

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการศึกษากฎระเบียบทางเทคนิคของประเทศสมาชิก CPTPP ทำการศึกษาว่าอุตสาหกรรมใดมีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบ และทำการแจ้งเตือนล่วงหน้าแก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมดังกล่าวเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเตรียมความพร้อม

รับมือกับผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนามาตรฐานกระบวนการผลิต และส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้และเทคโนโลยี

9.1.5 การลงทุน และการค้าบริการ

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

บทบัญญัติในบทว่าด้วยการลงทุนและการค้าบริการภายใต้ความตกลง CPTPP มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกการลงทุน และการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากต้นทุนในการค้าบริการระหว่างประเทศลดลง การเปิดเสรีการค้าบริการอาจส่งผลให้ระดับการแข่งขันสูงขึ้นในตลาดการค้าบริการ อีกทั้งการเปิดตลาดการค้าบริการภายใต้ความตกลง CPTPP อาจครอบคลุมสาขาบริการที่ไทยมีความอ่อนไหว เช่น บริการด้านการขนส่ง และบริการด้านการเงิน

นอกจากนี้ การเข้าร่วม CPTPP อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบริการโทรคมนาคมของไทย กล่าวคือ แม้ผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ข้ามแดนอัตโนมัติ (International Mobile Roaming: IMR) โดยทั่วไปอาจจะได้รับประโยชน์จากการที่อัตราค่าบริการลดลง หากมีการกำกับดูแลอัตราค่าบริการในระดับค้าส่ง (Wholesale) หรือค้าปลีก (Retail) โดยเป็นไปตามพันธกรณีความตกลง CPTPP แต่ผู้ให้บริการจะได้รับอัตราค่าบริการในระดับค้าส่งหรือค้าปลีกลดลงเช่นกัน ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย/กฎระเบียบที่บังคับใช้ในการกำกับดูแลอัตราค่าบริการ IMR ในระดับค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งหากมีการแทรกแซงการเจรจาเพื่อกำหนดอัตราค่าบริการ IMR ในอัตราค้าส่งหรือค้าปลีก จะทำให้ผู้ให้บริการในประเทศเสียประโยชน์ และท้ายที่สุดแล้วอัตราค่าบริการค้าปลีกที่เรียกเก็บจากผู้บริโภคอาจจะไม่ได้ลดลงตามอย่างที่คาดการณ์ไว้ นอกจากนี้ การเข้าร่วม CPTPP อาจจำกัดรูปแบบและทางเลือกในการจัดทำความตกลงเรื่อง IMR ของไทยในอนาคต

สำหรับระบบเคเบิลใต้น้ำระหว่างประเทศ (International Submarine Cable) หากไทยเข้าร่วม CPTPP ผู้ประกอบกิจการที่ขอเข้าใช้บริการสถานีเคเบิลใต้น้ำ (Submarine Cable Landing Station: SCLS) จะสามารถเข้าถึงวงจรเคเบิลใต้น้ำได้โดยตรง และสามารถลดต้นทุนการเช่าวงจร ซึ่งจะส่งผลให้อัตราค่าบริการอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคลดลง อีกทั้งผู้ประกอบกิจการเคเบิลใต้น้ำซึ่งเป็นสมาชิกร่วมทุนในโครงข่ายระบบเคเบิลใต้น้ำระหว่างประเทศ (Consortium) ที่มีการวางเครือข่ายในประเทศไทย จะสามารถเข้าสู่ตลาดและให้บริการในประเทศไทยได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการแข่งขันในตลาดโทรคมนาคมของไทย อย่างไรก็ตาม แม้จะส่งผลดีต่อผู้บริโภค แต่ผู้

ให้บริการเคเบิลใต้น้ำในประเทศ ไม่ว่าจะเป็น บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT) บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (TOT) และบริษัท ซิมโฟนี คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) (Symphony) อาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสูญเสียรายได้ที่เกิดจากการให้เช่าวงจรมือเพื่อเข้าถึงวงจรถูกเคเบิลใต้น้ำ ตลอดจนผู้ให้บริการในไทยเหล่านี้อาจไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้ในกรณีที่ผู้ให้บริการเคเบิลใต้น้ำรายใหม่นั้นมีข้อได้เปรียบทางด้านต้นทุน

ในส่วนของการลงทุน เนื่องจากข้อบ่งชี้กล่าวครอบคลุมการคุ้มครองการลงทุน โดยกำหนดกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนกับรัฐ (Investor-State Dispute Settlement: ISDS) ซึ่งนักลงทุนสามารถใช้กลไกดังกล่าวแม้จะเป็นก่อนช่วงที่นักลงทุนจะเข้ามาตั้งกิจการ (Pre-establishment) อย่างไรก็ดี ประเทศไทยได้มีการจัดทำความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (Bilateral Investment Treaties: BITs) กับสมาชิก CPTPP ส่วนใหญ่ ยกเว้น เม็กซิโก จึงอาจไม่มีผลกระทบในประเด็นดังกล่าวมากนัก

นอกจากนี้ การเปิดเสรีด้านการลงทุนอาจส่งก่อให้เกิดการลงทุนในหลักทรัพย์ระหว่างประเทศ (International Portfolio Investment) ซึ่งจะทำให้เงินทุนไหลออกจากสมาชิกบางประเทศ และอาจไหลเข้ามายังไทย เนื่องจากไทยถือเป็นหนึ่งในตลาดเกิดใหม่ (Emerging Market) ไทยอาจได้รับผลกระทบ หากนักลงทุนต่างชาติถอนทุนกลับประเทศตน

➤ **มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย**

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเตรียมความพร้อมและพัฒนาความสามารถของแรงงานไทยในภาคบริการเพื่อบรรเทาผลกระทบเชิงลบจากการแข่งขันในตลาดแรงงานที่สูงขึ้น โดยอาจทำการสำรวจความต้องการของนายจ้างในภาคบริการและพัฒนาทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้ ควรจัดทำบทวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ของสาขาบริการที่ไทยมีความอ่อนไหวหรือมีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าบริการและแจ้งแก่ผู้ประกอบการในสาขาดังกล่าวเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของกิจการ

สำหรับแนวทางการปรับตัวของไทยในด้านบริการโทรคมนาคมนั้น จะต้องมีการจัดทำกฎหมาย/กฎระเบียบเพื่อการกำกับดูแลอัตราค่าบริการข้ามเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ระหว่างประเทศ (International Mobile Roaming: IMR) ตามข้อกำหนดและแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

และเมื่อได้รับนโยบายแล้วสำนักงาน กสทช. จะต้องจัดทำประกาศเพื่อกำกับดูแลอัตราค่าบริการ IMR

ในประเด็นระบบเคเบิลใต้น้ำระหว่างประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องขอรับนโยบายให้มีการกำกับดูแลการเปิดให้ผู้ให้บริการโทรคมนาคมรายอื่นใช้สถานีเคเบิลใต้น้ำ และเมื่อได้รับนโยบายแล้วสำนักงาน กสทช. จะต้องปรับปรุงประกาศเรื่อง การใช้และเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม พ.ศ. 2556 ให้สอดคล้องกับความตกลง CPTPP อีกทั้งควรมีมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการระบบเคเบิลใต้น้ำในประเทศที่อาจต้องเผชิญการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยต้องแจ้งให้ผู้ประกอบการเหล่านั้นทราบ และเตรียมความพร้อมด้วยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ รวมทั้งลดต้นทุนบางส่วนเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีข้อได้เปรียบด้านต้นทุน

ในการรับมือกับปัญหาการไหลเข้าของเงินทุนที่เกิดจากพฤติกรรม Searching for Yields ของนักลงทุนต่างชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการต้องเตรียมการจัดการจาก Reversal Searching for Yields โดยในเบื้องต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรสร้างความตระหนักแก่ผู้ประกอบการและนักลงทุนไทยต่อความเสี่ยงในการเกิดพฤติกรรมดังกล่าวของนักลงทุนต่างชาติ รวมถึงจัดการอบรมสัมมนาให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการการลงทุนแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยวิทยากรที่มีความสามารถ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินนโยบายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อบรรเทาผลกระทบหากมีความผันผวนของเงินทุนไหลออก

9.1.6 การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ภายใต้ความตกลง CPTPP ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามมาตรฐานด้านการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มีความโปร่งใสสูง และเปิดโอกาสให้ผู้เสนอราคาทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม โดยภาครัฐต้องปฏิบัติต่อผู้เสนอราคาชาวต่างชาติอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการประกวดราคาแบบใดก็ตาม

การเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเป็นสิ่งที่ประเทศไทยยังไม่เคยยอมรับภายใต้ความตกลงทางการค้าเสรีใดมาก่อน ซึ่งจะนำไปสู่การแข่งขันที่สูงขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของไทยในการแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างประเทศ โดย

หลังจากไทยเข้าร่วม CPTPP แล้ว ผู้ประกอบการไทยจะไม่ได้รับการปฏิบัติพิเศษในการจัดซื้อจัดจ้างและต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างชาติอย่างเป็นธรรม

การเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอาจทำให้ไทยสูญเสียงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้แก่ผู้ประกอบการต่างประเทศ ซึ่งงบประมาณนี้เป็นงบประมาณที่จะช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมในประเทศ การจ้างงาน การใช้วัตถุดิบภายในประเทศ รวมทั้งเศรษฐกิจท้องถิ่น อีกทั้งการเปิดตลาดจะเป็นการลดทอนอำนาจรัฐในการใช้นโยบายจัดซื้อจัดจ้างเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ และอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น ความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณ นอกจากนี้ การเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้าง อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการดำเนินงานของวิสาหกิจที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ เช่น องค์กรเภสัชกรรม

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ความตกลง CPTPP อนุญาตให้ประเทศสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาสามารถใช้มาตรการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Measures) ในระหว่างช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านที่กำหนดไว้ ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 5 ดังนั้น หากจำเป็นต้องเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้าง ไทยสามารถกำหนดมาตรการเปลี่ยนผ่านให้อยู่ในระดับที่สูง เพื่อปกป้องผู้ประกอบการรายย่อยภายในประเทศได้ เช่นเดียวกับที่บรูไน มาเลเซีย และบรูไนได้กำหนดไว้ในภาคผนวก 15-A

อย่างไรก็ตาม ในระยะยาว ผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการจากสมาชิก CPTPP ได้ โดยต้องใช้ข้อได้เปรียบของการเป็นคนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมในประเทศดีกว่าผู้ประกอบการต่างชาติ ส่วนผู้ประกอบการ SMEs ที่มีแนวโน้มจะไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างชาติที่มีขนาดใหญ่และมีความได้เปรียบทั้งในเรื่องเงินทุน และการประหยัดต่อขนาด ต้องเน้นพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการที่น่าเสนอให้แก่ภาครัฐ และภาครัฐอาจใช้มาตรการสนับสนุนอื่นๆ แก่ผู้ประกอบการ SMEs เช่น การสนับสนุนทุนวิจัย ซึ่งไม่ขัดต่อพันธกรณีความตกลง CPTPP

9.1.7 ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

9.1.7.1 ทฤษฎีสินทางปัญญา

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ความตกลง CPTPP ระบุขอบเขตพันธกรณีด้านทรัพย์สินทางปัญญากว้างกว่าที่ไทยให้การยอมรับภายใต้สนธิสัญญาพหุภาคีอย่างความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPS) ของ WTO และความตกลงการค้าเสรีที่มีอยู่เดิม โดยประเด็นสำคัญที่ไทยต้องเตรียมความพร้อม ได้แก่ (1) การให้สัตยาบันในสนธิสัญญากรุงบูดาเปสต์ (Budapest Treaty) (2) การให้สัตยาบันในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ค.ศ. 1991 (1991 International Convention for the Protection of New Plant Varieties: UPOV 1991) (3) การบริหารจัดการชื่อโดเมน และ (4) ระบบเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ทั้งนี้ การให้สัตยาบันในสนธิสัญญากรุงบูดาเปสต์และการบริหารจัดการชื่อโดเมน ไม่ขัดต่อกฎระเบียบและมาตรการภายในประเทศ รวมถึงไม่ส่งผลกระทบต่อไทย

สำหรับการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ในอนุสัญญา UPOV 1991 แม้การเข้าร่วมในอนุสัญญา UPOV จะเป็นการกระตุ้นการลงทุนในการปรับปรุงพันธุ์พืชและการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ รวมทั้งทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพได้ อย่างไรก็ตาม ในการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ อาจส่งผลกระทบต่อราคาของพันธุ์พืชใหม่ที่อาจมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการปรับปรุงพันธุ์พืชต้องใช้ต้นทุนที่มีมูลค่าเช่นกัน นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมได้คัดค้านการแก้ไขกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชและต่อต้านการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา UPOV 1991 แม้ว่าจะอยู่ระหว่างการจัดทำร่างและอยู่ในขั้นตอนการรับฟังความเห็น โดยมีความกังวลในเรื่องต่างๆ เช่น ราคาเมล็ดพันธุ์จะสูงขึ้นเนื่องจากการผูกขาดของบริษัทข้ามชาติ การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ปลูกเองในฤดูกาลถัดไปไม่ได้ และการที่เกษตรกรไม่สามารถแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชได้

สำหรับระบบเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร บทบัญญัติว่าด้วยมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการวางตลาดของยาบางชนิด ได้กำหนดให้ภาคีเลือกแนวทางการจัดทำระบบเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรยา โดยแนวทางที่ไทยสามารถปฏิบัติได้คือการระบุว่าภาคีต้องใช้หรือคงไว้ซึ่งระบบที่จำกัดไม่ให้มีการอนุมัติการวางตลาดแก่บุคคลที่พยายามจะละเมิดสิทธิบัตรยา โดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ซึ่งถูกยื่นให้กับหน่วยงานผู้อนุมัติการ

วางตลาด หรือโดยอาศัยการประสานงานโดยตรงระหว่างหน่วยงานผู้อนุมัติการวางตลาดและสำนักงานสิทธิบัตร อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ยังไม่มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างกัน อีกทั้งการดำเนินการดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

➤ **มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย**

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ในอนุสัญญา UPOV 1991 ความตกลง CPTPP ระบุว่าภาคีสามารถเจรจาเลือกระดับความเข้มข้นในการคุ้มครองและอนุญาตให้มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ประโยชน์ภายใต้อนุสัญญา UPOV 1991 ได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเจรจาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศและเกษตรกร นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีศูนย์รับเรื่องร้องเรียนเพื่อเป็นช่องทางให้เกษตรกรที่ประสบปัญหาแจ้งข้อร้องเรียนและได้รับความช่วยเหลือ อีกทั้งภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบ โดยเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อกำหนดของการเข้าเป็นภาคีความตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา เช่น อนุสัญญา UPOV 1991 การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการใช้ประโยชน์จากเมล็ดพันธุ์ตามอนุสัญญา UPOV 1991 ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทย รวมถึงเกษตรกร คิดค้นพันธุ์พืชใหม่ที่มีคุณภาพสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด

ในส่วนของการจัดทำระบบเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรยา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องผ่านการจัดอบรมสัมมนา ประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อหรือแนวทางการพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำระบบดังกล่าว

9.1.7.2 แรงงาน

➤ **ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น**

ประเด็นสำคัญของข้อบ่งชี้ด้วยแรงงานภายใต้ความตกลง CPTPP คือการนำมาใช้หรือคงไว้ซึ่งสิทธิแรงงานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ตามที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) ว่าด้วยหลักการและสิทธิขั้น

พื้นฐานในการทำงานและการติดตามผล ค.ศ. 1998 (Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work and its Follow-up (1998))

ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การแรงงานระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการสมาคม และการยอมรับสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรอง ซึ่งครอบคลุมอนุสัญญานับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว (Freedom of Association and Protection of the Right to Organize) ค.ศ. 1948 และอนุสัญญานับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง (Right to Organize and Collective Bargaining) ค.ศ. 1949 โดยการให้สัตยาบันในอนุสัญญานับดังกล่าวสร้างความกังวลแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าอาจส่งผลกระทบต่อประเด็นด้านการให้สิทธิแรงงานต่างด้าวและลูกจ้างต่างประเทศกิจการในการรวมตัวจัดตั้งสหภาพแรงงาน และการให้สิทธิข้าราชการ รวมถึงลูกจ้างเหมาบริการของส่วนราชการรวมตัวจัดตั้งสหภาพแรงงาน

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของอนุสัญญานับที่ 87 และ 98 โดยอาจเปิดการอบรมสัมมนาที่มีการบรรยายจากวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงมีการเปิดกิจกรรมช่วงถาม – ตอบ ปัญหาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดบางประการของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเด็นกังวลที่ว่าหากให้สัตยาบันแล้วข้าราชการจะสามารถรวมตัวกันและพากันนัดหยุดงานทำให้ปกครองไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง อนุสัญญาได้ระบุข้อยกเว้นในกิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของส่วนรวมไว้

9.1.7.3 สิ่งแวดล้อม

➤ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ข้อบทว่าด้วยสิ่งแวดล้อมภายใต้ความตกลง CPTPP ระบุพันธกรณีที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในหลายแง่มุม เช่น การนำเอาความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements: MEAs) ไปปฏิบัติตาม การลดการปล่อยมลพิษ การอนุรักษ์และบริหารด้านการประมงอย่างยั่งยืน รวมถึงรับมือกับปัญหาการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing: IUU) ซึ่งหากไทยเข้าร่วมความตกลง CPTPP จะต้องมีการพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม

อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งผู้ประกอบการในบางอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมประมง อาจได้รับผลกระทบ โดยผู้ประกอบการบางรายอาจประสบปัญหาในการปรับตัว รวมถึงการประกอบอาชีพเนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านกฎหมายและขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้

➤ มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาข้อบ่งชี้ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมภายใต้มาตรการ CPTPP รวมถึงมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด และประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง และผู้ชำนาญการ เพื่อปรึกษาหารือถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงศึกษาว่ามีผู้ใดได้รับผลกระทบจากมาตรการดังกล่าวบ้างและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม นอกจากนี้ ควรมีการจัดการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในข้อบ่งชี้ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมภายใต้มาตรการ CPTPP แก่ผู้ประกอบการ รวมถึงเสนอแนวทางการแก้ไขและให้การสนับสนุนด้านการเงินในกรณีที่เหมาะสม รวมถึงให้ผู้ประกอบการมีเวลาปรับตัว

สรุปข้อเสนอแนะต่อมาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ดังนี้

ตารางที่ 9-2 ข้อเสนอแนะต่อมาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเด็นสำคัญ	สรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
การค้าสินค้า	การเข้าร่วม CPTPP อาจส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าที่ไทยมีความอ่อนไหวเพิ่มขึ้น และถูกผลักดันให้เปิดตลาดเพิ่มเติมในกลุ่มสินค้าที่มีได้เปิดตลาดในความตกลงทางการค้าที่มีอยู่ในปัจจุบัน	ควรมีการจัดทำการแจ้งเตือนล่วงหน้าแก่ผู้ประกอบการ ให้การสนับสนุนทางการเงิน และให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่ผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน
กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า	ผู้ประกอบการไทยต้องปรับตัวหรือปรับกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ CPTPP มิฉะนั้นกิจการที่มีการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศบางกิจการอาจไม่สามารถใช้สิทธิจากความตกลง CPTPP ได้	ควรให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง CPTPP และให้ข้อมูลด้านการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าและการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง
พิธีการศุลกากร	การเข้าร่วม CPTPP อาจก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจากการจัดหาระบบออนไลน์และการจ้างบุคลากรเพิ่มเติม	ควรจัดอบรมบุคลากรในด้านการตีความว่าสินค้าจัดเข้าพิกัดใดตามหลักเกณฑ์ของระบบฮาร์โมนีไนซ์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน

ประเด็นสำคัญ	สรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
มาตรการเยียวยาทางการค้า	ในบางกรณี การใช้มาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้นเป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี อาจไม่เพียงพอต่อการปรับตัวของอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ ผู้ส่งออกสินค้าบางรายอาจได้รับผลกระทบจากมาตรการเยียวยาทางการค้าของประเทศสมาชิก	ควรพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ และเสริมสร้างความรู้แก่ผู้ประกอบการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของตน รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ประกอบการแสวงหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพทั้งในกลุ่มประเทศสมาชิก CPTPP และนอกกลุ่มประเทศสมาชิก CPTPP
มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช	การใช้มาตรการ SPS ที่มีระดับการคุ้มครองที่อาจสูงกว่ามาตรฐานสากล อาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรและเกษตรกร	ควรสนับสนุนการถ่ายโอนเทคโนโลยีในการผลิต รวมถึงจัดอบรมและเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตแก่ผู้ประกอบการ และควรพัฒนาความสามารถเชิงเทคนิคของบุคลากร การวิจัยและพัฒนา และการตรวจสอบประเมินความเสี่ยงทางวิทยาศาสตร์
อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า	สมาชิก CPTPP บางประเทศอาจมีกฎระเบียบทางเทคนิคที่ซับซ้อน รวมถึงอาจออกกฎระเบียบทางเทคนิคเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศของตน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการไทยที่ต้องการส่งออกสินค้าไปยังประเทศดังกล่าว	ควรทำการศึกษากฎระเบียบทางเทคนิคของประเทศสมาชิก CPTPP และทำการศึกษาว่าอุตสาหกรรมใดมีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบ จากนั้นทำการแจ้งเตือนล่วงหน้าแก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมดังกล่าว เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นได้
การลงทุน และการค้าบริการ	การเข้าร่วม CPTPP อาจนำไปสู่ระดับการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดบริการ ทั้งมุมมองของผู้ประกอบการและแรงงาน นอกจากนี้ ไทยอาจต้องเปิดการค้าบริการเสรีในบริการที่ไทยมีความอ่อนไหวบางสาขา และอาจได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเงินทุนไหลออก	ควรเตรียมความพร้อมและพัฒนาความสามารถของแรงงานไทยในภาคบริการและทำบทวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ของสาขาบริการที่ไทยมีความอ่อนไหว นอกจากนี้ เพื่อบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนของเงินทุนไหลออก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินนโยบายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไทย รวมถึงให้ความรู้เบื้องต้นแก่ผู้ประกอบการและนักลงทุน
การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ	การเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการขนาดกลาง	หากจำเป็นต้องเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างไทยสามารถกำหนดมาตรการเปลี่ยนผ่านให้อยู่ในระดับที่สูง เพื่อปกป้องผู้ประกอบการรายย่อยภายในประเทศได้

ประเด็นสำคัญ	สรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	มาตรการเยียวยาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
	และขนาดย่อม (SMEs) ของไทย ในการแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างประเทศ	อย่างไรก็ดี ในระยะยาว ควรพัฒนาระดับความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการจากประเทศสมาชิก CPTPP ได้
ทรัพย์สินทางปัญญา	การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ภายใต้อนุสัญญา UPOV 1991 อาจส่งผลกระทบต่อราคาของพันธุ์พืชใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การจัดทำระบบเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรอาจมีค่าใช้จ่ายสูง	ควรจัดให้มีศูนย์รับเรื่องร้องเรียนเพื่อเป็นช่องทางให้เกษตรกรที่ประสบปัญหาแจ้งข้อร้องเรียนและได้รับความช่วยเหลือ รวมถึงสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอนุสัญญา สำหรับการจัดทำระบบเชื่อมโยงข้อมูล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องและศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำระบบดังกล่าว
แรงงาน	การให้สัตยาบันในอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 อาจสร้างความกังวลแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นด้านการให้สิทธิแรงงานต่างด้าวและลูกจ้างต่างประเภทกิจการในการรวมตัวจัดตั้งสหภาพแรงงาน และการให้สิทธิข้าราชการ รวมถึงลูกจ้างเหมาบริการของส่วนราชการรวมตัวจัดตั้งสหภาพแรงงาน	ควรสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 เพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดบางประการของผู้ที่เกี่ยวข้อง
สิ่งแวดล้อม	ผู้ประกอบการอาจประสบปัญหาในการปรับตัว รวมถึงการประกอบอาชีพเนื่องด้วยมีข้อจำกัดทางกฎหมายและขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้	ควรประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง และผู้ชำนาญการ เพื่อปรึกษาหารือถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และจัดการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในข้อบ่งชี้ด้วยสิ่งแวดล้อมภายใต้มาตรการ CPTPP แก่ผู้ประกอบการ

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

9.2 แนวทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมความตกลง CPTPP

สำหรับข้อเสนอแนะต่อแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมความตกลง CPTPP มีดังนี้

9.2.1 การพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้น และครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ

ภาครัฐสามารถช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการโดยการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้น และครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระบบการขนส่ง การสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล บัณฑิตเหล่านี้ล้วนช่วยลดต้นทุนให้ผู้ประกอบการ หรือการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและเกษตรกรเพื่อให้สามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการผลิต รวมถึงการปรับปรุงระเบียบให้เอื้อต่อบรรยากาศการลงทุนของชาวต่างชาติ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการและเกษตรกรไทย นอกจากนี้ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ เช่น ประชาสัมพันธ์นโยบายส่งเสริมการลงทุน หรือกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกต่อการลงทุนในประเทศไทย เป็นต้น โดยภาครัฐและหน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงคมนาคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

9.2.2 การเผยแพร่และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการทำความตกลง CPTPP

ภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับความตกลง CPTPP อย่างถ่องแท้ และมีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับข้อบท รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยภาครัฐควรเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปปรับกลยุทธ์การประกอบธุรกิจของตนต่อไป ซึ่งอาจดำเนินการในรูปแบบงานสัมมนา การอบรม หรือเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยภาครัฐและหน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถาบัน/สมาคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ

9.2.3 การสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสินค้า

ภาครัฐควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เนื่องจากผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและเล็ก ซึ่งยังขาดความพร้อมด้านเงินลงทุนและบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนาอย่างมาก

ดังนั้น ภาคเอกชนไทยจึงยังไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่มีศักยภาพทางการแข่งขันในระดับสูงได้ ในการดำเนินการ อาจจะต้องลงทุนเพื่อทำการวิจัยและพัฒนาในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เนื่องจากไทยจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีบางอย่างจากต่างประเทศ โดยภาครัฐและหน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถาบัน/สมาคมอุตสาหกรรมต่างๆ

9.2.4 การสนับสนุนให้พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะด้านภาษาและเศรษฐกิจ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐานและปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้ภาคธุรกิจต่างๆ ประสบความสำเร็จ หากองค์กรใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ดีและมีคุณภาพ ก็ย่อมส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงในลำดับต่อไป ดังนั้นการลงทุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม โดยรัฐอาจให้การสนับสนุนผ่านการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการอบรมต่างๆ อีกทั้ง รัฐควรจะต้องตั้งหน่วยงานสื่อกลางที่ประสานข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการและศูนย์จัดอบรมตามสถาบันต่างๆ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความรู้ที่ภาครัฐควรให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ มีดังต่อไปนี้

- ภาครัฐควรส่งเสริมความรู้ด้านภาษาต่างชาติ เช่น ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากลในการสื่อสาร หรือภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นหนึ่งในประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย เป็นต้น ดังนั้น หากผู้ประกอบการไทยมีความสามารถทางด้านภาษามากขึ้น ก็อาจมีข้อได้เปรียบเหนือผู้ประกอบการชาวต่างชาติรายอื่นๆ ได้
- ความรู้ด้านเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้ด้านภาษา โดยผู้ประกอบการควรมีความรู้ในการคาดการณ์เศรษฐกิจโลก รวมทั้งเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสมาชิก CPTPP ได้ เนื่องจากปัจจุบัน โลกมีความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือประเทศต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ดังนั้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจทั้งจากเศรษฐกิจโลกและการดำเนินนโยบายการเงินและการคลังของประเทศต่างๆ ล้วนมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium-sized Enterprises: SMEs) ทั้งสิ้น ดังนั้น การติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพื่อการเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจได้ทันทั่วทั้ง โดยความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการไทยไม่เสียเปรียบผู้ประกอบการชาวต่างชาติที่ความรู้ด้านเศรษฐกิจดีอยู่แล้ว

นอกจากนี้ การส่งเสริมเรื่องการพัฒนาบุคลากรหรือการศึกษา เพื่อผลิตแรงงานที่มีฝีมือเข้าสู่ระบบตามความต้องการเฉพาะเจาะจงของแต่ละอุตสาหกรรมก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยการพัฒนาบุคลากรดังกล่าว จะสามารถบรรเทาปัญหาต้นทุนค่าแรงที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงสามารถเพิ่มผลกำไรรวมในการผลิตสินค้าเนื่องจากแรงงานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ทั้งนี้ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนการผลิตบุคลากร ทั้งวิศวกรและแรงงานที่มีทักษะเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของตลาด โดยอาจก่อตั้งหน่วยงานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการต่างๆ และภาคการศึกษาเพื่อจัดหลักสูตรการศึกษาและปฏิบัติงานจริงระหว่างการเรียน โดยเมื่อจบหลักสูตรแล้ว แรงงานสามารถเข้าสู่ตลาดอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดยภาครัฐและหน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบด้านการให้ความรู้ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

9.2.5 การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทย

นอกเหนือจากภาครัฐแล้ว ผู้ประกอบการไทยเองยังต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการค้าที่มีแนวโน้มมากขึ้น ทั้งนี้ แนวทางเสนอแนะที่ผู้ประกอบการไทยควรทำ ได้แก่ การสร้างมาตรฐานสินค้า และการนำมาตรฐานการผลิตระดับสากลมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อลดปัญหาความแตกต่างในมาตรฐาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การศึกษาวิจัย และพัฒนานวัตกรรมสินค้า รวมถึงเทคโนโลยีการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต การศึกษาการทำตลาดและการลงทุนในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าไปทำการค้าและการลงทุนในต่างประเทศ เช่น การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความตกลง CPTPP การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ผ่านการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการลดต้นทุนการผลิต เช่น การสร้างแบรนด์ การยกระดับมาตรฐานการผลิต เป็นต้น

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการถือเป็นการสร้างความพร้อมยกระดับความสามารถทางการแข่งขัน และเพิ่มอำนาจการต่อรองให้ผู้ประกอบการเอง โดยอาจมีการแบ่งปันฐานข้อมูลแหล่งวัตถุดิบ ตลาดผู้ซื้อ และข้อมูลอื่นๆ ที่มีประโยชน์ รวมถึงการร่วมทุนเพื่อเข้าไปลงทุนในต่างประเทศ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรเข้าร่วมเครือข่ายของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ของตน นอกจากนี้ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและช่วยทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้ทราบถึงข้อมูลมากขึ้นและสามารถเข้าถึงเครือข่ายของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องด้วย

